

והמשרתים לטעמים הם תשעה, ואלה שמותם וצורתם:

א. **"מִהֶפֶךְ"** הנקרא גם **"פִּוְנָה"**, והוא — או פשוט, כמו: **"כִּי"** [תהלים א, ב], או מצונר, רצוני [לומר], בצרוף **"צנורית"**, כמו שיבואר אצלה.

ב. **"מֶרְכָּא"**, וגם היא או פשוט, כמו: **"יֵשׁ"** [משלי כג, יח], **"אֲנִשִּׁי"** [משלי כט, ח], או מצונרת, כמו: **"קָרוֹב"** (איוב יז, יב).

ודע, כי בכמה מקומות במקרא העמידו **"מרכא"** תמורת המתג, ובפרט במלה זעירא בת הַקָּפָה הראויה למתג העמידו לפעמים **"מרכא"** והשמיטו המקף. ולכן תמצא כמה פעמים שאמרו הקדמונים ובעלי המסרה על מלה מן המלות שהיא במאריך והיא מוקפת ומתוגה בספרינו, ולכן אל יטרידך דעתך כשתמצא מלה לפעמים במרכא במקום ראוי למשרת אחר, כי באמת אינו אלא מתג ונשמט המקף.

ג. **"אֲזֵלָא"**.

ד. **"שׁוֹפָר הוֹלֵךְ"** מְלֻמָּטָה, הוא **"מִנָּח"**.

ה. **"שׁוֹפָר הוֹלֵךְ"** מְלֻמָּעָה, הוא **"עֲלוֹי"**, כמו: **"לְמִנְצָח"**.

ו. **"גִּלְגָּל"**, הוא **"יֵרֵחַ בֵּן יוֹמוֹ"**.

ז. **"טֶרְחָא מֵאֵילָא"**, והיא המנוקדת באות המחלקת, וכבר דברתי בה לעיל אצל טעם **"דחי"**.

ח. **"צִנּוּרִית"**, והיא בדמות **"זרקא"**, כמו שכתבתי לעיל אצל טעם **"צנור"**, ולא תשמש לבדה לשום טעם כי אם בצרוף **"ה'מהפך"** או **"ה'מרכא"** הסמוכים לאחריה בתיבתה, כמו: **"הָמוֹן"** [איוב לא, לד], וכמו: **"חֲוֹתָם"**, ושתי מלות זעירות הראויות לְהִקָּפָה ה"צנורית" בראש המלה הקודמת ל"מהפך" ול"מרכא", ונמלטו מן הַקָּפָה, כמו: **"כִּי"** הוא **"אֲלֵהֵינוּ"** (תהלים צה, ז), **לכן ה"צנורית" עבד למשרת ואינה משרתת באמת**, כי לא תבוא כי אם בתנועה המשוכה הקודמת ל"מהפך" או ל"מרכא", ומודיעה שזה ה"מהפך" משרת לא טעם **"מהפך לגרמיה"**, ושזה ה"מרכא" משרת ולא טעם **"עולה ויורד"** (ולכן השמיטו

ה"צנורית" בכמה מקומות, במקום שאין חשש טעות להחליף ה"מהפך" או ה"מרכא" משרת לטעם).

וכן מנהגם לעשות סי' אחר סי', ולא הסתפקו בסימן אחד לבד באחד מהם, כי חששו שמא יחשוב הקורא ששכח הסופר לסמן, ויבוא לידי ספיקא. ומטעם זה עשו סימן מיוחד לדגש וסימן מיוחד לרפה, גם סימן מיוחד לשי"ן ימין וסימן מיוחד לשי"ן שמאל, ולא הסתפקו בסימן אחד באחד מהם, כי חששו שמא יחשוב אדם ששכח המנקד, ויסתפק לו, וכמו שכתב החכם ראב"ע בראש ספר "צחות" על נקודת השו"א שבתיבת "עשית" שהיא לשון נקיבה. ולכן לא תמצא לעולם "מהפך" או "מרכא" מצונר, שאחריו לגרמיה, כי ה"צנורית" סימן לביטול ה"לגרמיה" וה"לגרמיה" סימן לביטול ה"צנורית", לכן הם סותרים אהדדי. אבל יתכן "פסק" אחריהם, כי ה"פסק" בלתי מפסיק בענין רק בדבור לבד, ככתוב לעיל אצל "אזלא לגרמיה".

ט. "שלשלת קטנה", והיא שוה בצורתה אל "שלשלת גדולה". וכבר כתבתי שם שהסופרים עשו "פסק" אחר כל "שלשלת גדולה" להבדיל בינה ובין הקטנה שהיא משרתת. וכל "שלשלין" שבמקרא פסקין חוץ מן שמונה שהם משרתים ובלתי מפסיקין, ששה מנהגון בתהלים ושנים במשלי, וכן מצאתי במסרת כתיבת יד האומרת: "ח' שלשלין דלא פסקין, וסימן: אין ישועתה לו באלהים (תהלים ג, ג), חנה מלאך יהוה (שם לד, ח), לך דמיה תהלה אלהים (שם סה, ב), בפרש שדי (שם סח, טו), ישאו הרים (שם עב, ג), אשרי שיאחז (שם קלז, ט), כי לנית חן (משלי א, ט), היחפה איש (שם ו, כז). "שמונת אלה הם בלא "פסק" בכל ספרים מדויקים וכתובי יד, ועל כל חד מנהגון נמסר בכתב יד: "ח' שלשלין דלא פסקין". ולכן למ"ד של "ישועתה לו" דגושה בכל ספרינו בדין דחיק. וזה לעד שה"שלשלת" שלפניו משרתת. ואם תמצא במקצת ספרים "פסק" אחר אחד משמונה "שלשלין" האלה, דע שהוא שגגת המעתיק או המדפיס, שחשב לתקן וקלקל.

הן אלה תשעת המשרתים הנהוגים בספר אמ"ת, אבל הדרגא, והתלישא, ומרכא כפולה, לא ימצאו כי אם בא"ך ספרים ונמנעים בספרי אמ"ת.